

Παναγιώτης Κανελλόπουλος (Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, M.Sc Δ/χος Μηχανικός Ε.Μ.Π.)

[/ Πεμπτούσια](#)

Ηγέτιδα μορφή στο φάσμα της σύγχρονης ελληνικής σκέψης προβάλλει ο κοινωνιολόγος, φιλόσοφος, ιστορικός του πνεύματος, ακαδημαϊκός και πολιτικός Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Με το δυσεπόμενο και ασύλληπτης έκτασης για έναν άνθρωπο συγγραφικό έργο του, μέσω του οποίου κτίζει αστραφτερή γέφυρα μεταξύ της Ελλάδος και της Ευρώπης, την πρωτοπόρο και εμπνευσμένη παρουσία του ως ανακαινιστής της επιστήμης της κοινωνιολογίας στην Ελλάδα, την πολυεπίπεδη και ηθικά ευγενή συμβολή του στην πολιτική μας σκηνή, εκλεγόμενος δυο φορές πρωθυπουργός, κατ' επανανάληψη βουλευτής και υπουργός, αλλά και την γεμάτη ηθική δόνηση και ευαιθησία παρουσία του στα δημόσια δρώμενα, ο αχαιός διανοούμενος Παναγιώτης Κανελλόπουλος σημάδεψε ανεξίτηλα την επιστημονική και πολιτισμική μας εκπόρευση στον εικοστό αιώνα. Βίωσε όλες τις δραματικές πτυχές και τον ιστορικό δυναμισμό του, αναδέχτηκε και έφερε σε πέρας σε δύσκολες ώρες της ιστορίας για την ελληνική πατρίδα δυσεκπλήρωτο πολιτικό έργο, μη φειδόμενος να υποβληθεί σε μεγάλες προσωπικές θυσίες και αποτύπωσε αδρά το

αποτύπωμά του στην δημόσια ζωή.

Θεωρείται για των επικίων διαστάσεων συγγραφικό σε πλάτος και σε βάθος έργο του, ο πιο βαρύμοχθος πνευματικά σύγχρονος Έλληνας. Το οποίο από την κριτική θεωρείται όργανο εθνικής αυτογνωσίας και μυσταγωγίας. Και είχε ο προικοδοτομημένος αυτός ακάματος ξωμάχος και θηρευτής του πνεύματος, όλες τις άρετές και τις χάρες του κατά Πλάτωνα φιλοσόφου. Αισθαντικότητα, εκπληκτική μνήμη, ευμάθεια και ευθυκρισία. Πάνω απο όλα όμως ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος υπήρξε ένας αθεράπευτος εραστής της ιδεάς του ανθρώπου. Αγάπησε με πάθος και την ευδόνητη ευαισθησία του, ότι ανθρώπινο ατένιζε το ευσυγκίνητο μάτι του. Είτε μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα, είτε βαθιά στους ορίζοντες της ιστορίας. Πάνοτε ανεξίκακος και πρόθυμος με καρτερία και αυταπάρνη στωϊκού φιλοσόφου να συγχωρήσει και να κατανοήσει τους διώκτες του. Τούτο έπραξε με παρρησία όταν βρέθηκε αντιμέτωπος με την θύελλα της ιστορίας. Κυνηγηθείς και εξόριστος στην Κύθνο, στην Θάσο και στην Κάρυστο, τόσο απο την μεταξική δικτατορία, όσο και απο την επτάχρονη κυβερνητική ανομία των Αθηνών. Παρότι έζησε σε μια εποχή ταραγμένη, διασπασμένη και διασπαστική της κοινωνικής αρμονίας, δημιουργική εμπαιθειών και πολιτικής αδιαλλαξίας, διατήρησε την συναισθηματική του ισορροπία και την ιδεολογική του εμμετρία, ξένος πρός οποιαδήποτε ακρότητα. Αγωνίσθηκε τον αγώνα τον καλό, με υψηλοφροσύνη και αυτοθυσία για την πατρίδα. Για τούτο και αναγορεύτηκε ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος σε σύμβολο ανθρωπιάς, όσων στο διάβα της ζωής τους εισδέχθηκαν την ακτινοβολία της προσωπικότητάς του και την θαλπωρή του ήθους του. Ο αχαιός διανοούμενος είδε το φως της ζωής στην Πάτρα στις 13 Δεκεμβρίου του 1902.

Μετά τις εγκύκλιες γυμνασιακές του σπουδές ενεγράφη στην Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1919. Συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης κατά το διάστημα 1920-1923 οπότε και αναγορεύτηκε διδάκτωρ του Διακαίου και κατόπιν μετέβη στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μονάχου. Στην Χαϊδελβέργη μάλιστα θα διασταυρώσει τα βήματά του, με τους άλλους δυο μεγάλους της ελληνικής διανόησης Κωνσταντίνο Τσάτσο και Ιωάννη Θεοδωρακόπουλο, που εκπονούσαν την διδακτορική τους διατριβή και έκτοτε θα αποτελέσει μαζί τους την χρυσή τριανδρία της σύγχρονης ελληνικής φιλοσοφικής σκέψης, που εξέδιδε για ένδεκα συναπτά έτη και το περίφημο για την αννακαίνιση των ελληνικών γραμμάτων περιοδικό «Αρχεῖον Φιλοσοφίας και Θεωρίας των Επιστημών». Επιστρέφοντας στην Ελλάδα το 1926 πραγματοποιεί την πρώτη συμμετοχή του στα πολιτικά μας πράγματα αναλαμβάνοντας καθήκοντα Γενικού Γραμματέως του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας στην Οικουμενική κυβέρνηση του Αλέξανδρου Ζαΐμη, ενώ τρία χρόνια αργότερα το 1929 εκλέγεται υφηγητής της έκτακτης αυτοτελούς έδρας της Κοινωνιολογίας στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (νεότερος τότε καθηγητής στην ακαδημαϊκή μας σκηνή). Το 1933 εξελέγη τακτικός καθηγητής και το 1934 έγινε ο πρώτος πρόεδρος του νεοσύστατου τότε Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Έκοτε θα έχει ενεργό ανάμειξη στην πολιτική μας ζωή, καταλαμβάνοντας όλα τα δημόσια αξιώματα, αλλά και πολλές φορές ευρισκόμενος στο κέντρο των εθνικών μας περιπετειών. Το

1935 αρνούμενος να ορικιστεί πίστη στο βασιλιά απομακρύνθηκε απο την πανεπιστημιακή του έδρα, αλλά και απο την διοίκηση του ΙΚΑ. Στις 15 Δεκεμβρίου του ιδίου έτους ίδρυσε το «Εθνικόν Ενωτικόν Κόμμα» και έλαβε μέρος στις εκλογές του 1936, σε συνεργασία με τον βενιζελικό στρατηγό Μαζαράκη-Αινιάν, με σύνθημα τον τερματισμό του διχασμού, αλλά δεν εξελέγη βουλευτής. Η τετραυγουστιανή δικτατορία του Μεταξά τον εξόρισε στην Κύθνο, την Κάσο και την Κάρυστο, για να ζητήσει με την έκπαση του ελληνοϊταλικού πολέμου να στρατευθεί ως οπλίτης στην πρώτη γραμμή της 13-ης Μεραρχίας Αρχιπελάγους (Πόγραδετς-Κορυτσά). Εφεξής ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος θα έχει πολυσχιδή συμμετοχή ως υπουργός και βουλευτής στα πολιτικά μας δρώμενα, με όλες τις έγκονες απο τον δραματικό τόνο της ιστορικής συγκυρίας, περιστάσεις. Θα αναγνωριστεί όμως σταδιακά απο όλες τις πολιτικές μας πτέρυγες σαν ο σεμνός, συνετός, άξιος και ανιδιοτελής υπηρέτης των εθνικών συμφερόντων και για τούτο άλλωστε θα τιμηθεί και με όλα τα ανώτατα αξιώματα της ελληνικής πολιτείας, με την συνακόλουθη εκλογή του ως ακαδημαϊκού το 1959 απο την Ακαδημία Αθηνών. Στο ύπατο πρωθυπουργικό αξίωμα θα φτάσει δυο φορές το 1945 και το 1967, ενώ η πρωθυπουργία θα του προταθεί και το 1974 μετά την παράδοση της διακυβέρνησης της χώρας απο τους στρατιωτικούς στην πολιτική ηγεσία, με όλα τα δραματικά γεγονότα της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο που είχαν προηγηθεί. Τελικά θα επιλεγεί με υπόδειξη των ναυάρχου Αραπάκη και Ευαγγέλου Αβέρωφ ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Ενώ το 1985 δέχτηκε την καθόλα τιμητική πρόταση απο τον Ανδρέα Παπανδρέου για την πρόεδρία της Δημοκρατίας, την οποία ευγενικά αρνήθηκε, μένοντας προσηλωμένος στις πολιτικές του καταβολές. Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος παράλληλα προς την δημόσια και πολιτική παρουσία του, παρήγε συγγραφικό έργο ασύλληπτης έκτασης για έναν άνθρωπο, που παραπέμπει σε ηθική μεγαλουργία. Αυτό το διεθνούς αναγνώρισης συγγραφικό του έργο αποτέλεσε και την πνευματική γέφυρα για την σύζευξη του ευρωπαϊκού με τον ελληνικό πολιτισμό. Σ' αυτό προεξάρχει η επικών διαστάσεων δημιουργία του «Ιστορία του Ευρωπαϊκού Πνεύματος» μέσω της οποίας ο ανεπανάληπτος διανοούμενος διαισθάνεται, διερμηνεύει και αποτυπώνει ότι μέγα και ευγενές παρήχθη στον ευρωπαϊκό χώρο, στο φάσμα της ποίησης, της ζωγραφικής, της μουσικής, του θεάτρου, της φιλοσοφίας, της γλυπτικής, της λογοτεχνίας και οιασδήποτε άλλης υψηλής καλλιτεχνικής έκφρασης που έσπασε τα εθνικά της όρια και επεβλήθη με την αναγνώρισή της και το κύρος της, ως κτήμα του παγκόσμιου πολιτισμού.

Για το κύκνειο αυτό άσμα του

Κανελλόπουλου, ο μεγάλος άγγλος συγγραφέας Chris Woodhouse έγραψε «Η ιστορία του Ευρωπαϊκού Πνεύματος», έργο του πολύ μεγάλου ευρωπαίου Παναγιώτη Κανελλόπουλου είναι έργο ασυναγώνιστο. Και ασυναγώνιστο όπως είναι, είναι πολύ λιγότερο πιθανό να αναληφθεί απο ένα δυτικό ιστορικό, παρά απο ένα έλληνα με πανευρωπαϊκή συγκρότηση, πνευματική και ψυχική, όπως ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος». Αλλά και ο ίδιος ο Κανελλόπουλος, για το απaráμιλλο έργο του, που αίρει τις ρωμαλέες ρίζες της δημιουργίας του στην πικρή εξορία του στην Κύθνο θα γράψει στον πρόλογό του «Στη μοναξιά της (δηλαδή της εξορίας απο το 1937-1940) είδα εμπρός μου την πιο μεγάλη και την πιο σταθερή κοινωνία των πνευμάτων. Δεν την είδα μόνο, την έζησα [...] έκανα δικές μου τις φαινομενικά οξύτατες αντιθέσεις της, και το αμάρτημά μου είναι ότι τ' αγάπησα όλα, δηλαδή και κείνα της ιστορίας των πνευμάτων, που μοιάζουν σαν να ζουν ασυμφιλίωτα. Με τους κλασικούς αγάπησα το φως, με τους ρομαντικούς τη νύχτα. Με τους λογικούς αγάπησα την ορθογώνια σκέψη, με τους μυστικούς την άδηλη αλήθεια». Υψηλής περιωπής όμως έργο του Παναγιώτη Κανελλόπουλου είναι και η μυθιστορηματική ανάπλαση των τελευταίων αιώνων της ζωής του Βυζαντίου, όπου ο μεγάλος διανοητής υπο τον υπαινικτικό τίτλο «Γεννήθηκα το 1402» επιχειρεί μια πανοραμική επισκόπηση στα κλέη, τα πάθη και τα πένθη του λαού, την ιστορικά πολυδύναμη περίοδο του Βυζαντίου. Για να συνεχίσει στο ίδιο θεματικό πεδίο της ιστορικής καταγραφής, με μαρμαρυγές πάντοτε απο τις έξοχες

λογοτεχνικές του αρετές και την ανεκδιήγητη αισθαντικότητά του, που σφράγιζε τα έργα του, πέρα από την πλησμονή της επιστημοσύνης του, με περιπάθεια εραστή, με το τρίτομο έργο του «Από τον Μαραθώνα στην Πύδνα», όπου αποτυπώνει με ασύληπτη ηθική ενάργεια την ιστορία της αρχαίας Ελλάδας της μετακλασικής περιόδου. Καταγράφοντας τα πρόσωπα, τα γεγονότα και τα προβλήματα, της τόσο γεμάτης σε ιστορικό δυναμισμό και δραματικό χαρακτήρα ιστορικής μας περιόδου. Όμως άπαυτος υπήρξε ο συγγραφικός οίστρος του Κανελλόπουλου και δεν αφήκε στιγμή, που να μην την φλογίσει με το θερμουργό πάθος του για δημιουργία. Και ατελείωτος είναι ο κατάλογος των έργων του ... Έτσι πέρα από τα τρία αυτά κλασικά έργα του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, που αρκούν για να του προσδώσουν το χαρακτήρα της αθανασίας, στην χωρία των μεγάλων ανά τους αιώνες της ιστορίας μας συγγραφέων, ο ευαίσθητος διανοούμενος παρήγε πολυμερές και αισθαντικό συγγραφικό έργο και σε πολλά ακόμα πεδία της συγγραφικής δημιουργίας. Όπως ποίηση, δοκίμιο, θέτρο, φιλοσοφία, κοινωνιολογία κ.α. Παραθέτουμε μερικά από τα πιο γνωστά από τον ατελείωτο κατά-λογο και τεραστίων διαστάσεων για έναν άνθρωπο έργα του. Ποίηση : «Ρυθμοί στα κύματα», «Απλοί φθόγγοι σε στίχους», «Ο κύκλος των Σονέττων». Πεζογραφία: «Η λυτρωμένη από το σόι που χάθηκε». Θέατρο «Όλιβερ Κρόμβελ», «Ο σταθμός», «Ένα μονόπρακτο». Μελέτες - δοκίμια- ιστορικά έργα : «Η κοινωνία των Εθνών», «Αι θρησκείαι ως προσδιοριστικοί παράγοντες των πολιτισμών», «Περί της έννοιας του Διεθνούς Δικαίου από κριτικοφιλοσοφικής απόψεως», «Κοινωνιολογία των ιμπεριαλιστικών φαινομένων», «Κάρολος Μάρξ, Συμβολή εις την ιστορίαν των Οικονομικών και κοινωνικών Θεωριών», «Ιστορία και πρόοδος, Εισαγωγή εις την κοινωνιολογίαν της ιστορίας», «Η Ελλάς και ο πόλεμος», «Θα σας πω την αλήθεια», «1935-1945, ένας απολογισμός», «Ο εικοστός αιώνας - Η πάλη μεταξύ ανθρωπισμού και απανθρωπίας», «Ο Χριστιανισμός και η εποχή μας-Από την ιστορία στην αιωνιότητα», «Πέντε Αθηναϊκοί διάλογοι - 51 έως 529 μ.Χ.», «Μεταφυσικής προλεγόμενα - Ο άνθρωπος - ο κόσμος - ο θεός», «Το τέλος του Ζαρατούστρα», «Τα χρόνια του μεγάλου πολέμου», «Υποθήκαι πρὸς τους νέους», «Η Ελλάς εν ὄψει του μέλλοντος της ανθρωπότη-τος», «Λόρδος Βύρων: η ζωή και το έργο του», «Ναπολέων Βοναπάρτης», «Η Γαλλική Επανάσταση» κ.α. Έργο, πλατύ, ατέλευτο σε έκταση, που παραπέμπει στην πνευματική οίσηλασία του αοίδιμου πνευματικού και πολιτικού μας άνδρα.

Ο αλησμόνητος διανοούμενος και πολιτικός είχε τιμηθεί τόσο από την ελληνική πολιτεία, όσο και από άλλους διεθνείς πνευματικού χαρακτήρα οργανισμούς και σωματεία, με πληθώρα ηθικών αριστείων και παρασήμων. Το 1957 τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών με το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, για το έργο του «Γεννήθηκα το 1402» και το 1959 εξελέγη ισόβιο μέλος της. Το 1976 τιμήθηκε από

την Βουλή των Λόρδων για την ευρωπαϊκή του συγκρότηση και το 1982 του απονεμήθη το Μετάλλιο Γκαίτε. Τέλος το 1979 εξελέγη εταίρος της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών. Είχε ακόμα τιμηθεί απο τον βασιλέα Παύλο και τον βασιλέα Κωνσταντίνο τον Β', όπως και με 16 ακόμη ελληνικά και ξένα παράσημα και διακρίσεις. Ομιλούσε Γερμανικά, Γαλλικά και Αγγλικά και ήταν μόνιμος κάτοικος Αθηνών. Ζούσε επι της οδύ Ξενοκράτους, όπου και άφησε την τελευταία του πνοή στις 11 Σεπτεμβρίου του 1986. Αυτός λοιπον υπήρξε ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Περίσεπτος και διεθνούς αναγνώρισης επιστήμονας, λαμπρός πανεπιστημιακός άνδρας τιμημένος απο την Ακαδημία Αθηνών και πλήθος άλλων ανα των κόσμο υψηλού κύρους, ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, απaráμιλλης εντιμότητας και πολιτικού ήθους πολιτικός, αναγορευόμενος απο τον πολιτικό μας κόσμο στα στερνά του βίου του σε σεβάσμιο Νέστορα και ευγενή ευπατρίδη της πολιτικής μας σκηνής, αισθαντικός και με ασύλληπτης έκτασης σε επίπεδο ηθικής μεγαλουργίας έργο συγγραφέας, το οποίο προέβαλλε την ελληνική πατρίδα σε όλα τα πλάτη και τα μήκη της οικουμένης. Μα πάνω από όλα ένας υψηλόφρων άνθρωπος που με την ηθική του προσωπικότητα και την ευρυψυχία του, τίμησε και υπηρέτησε σε όλάκερο τον πολύκροτο και βαρύμοχθο πνευματικά βίο του, την μεγάλη ιδέα του ΑΝΘΡΩΠΟΥ.